Historische Drukkerij Turnhout

Nieuwsbrief

nummer 41 april 2009

Zondag 26 april … Erfgoeddag !

Medewerkers van de dienst Vorming van het ABVV zullen op deze dag aan de bezoekers van de Historische Drukkerij het verhaal vertellen van de levensomstandigheden van de arbeider in de negentiende eeuw. (i.s.m. Linx+) Een aanrader ! Deze nieuwsbrief geeft alvast een voorsmaakje…

Een terugblik naar de negentiende eeuw…

Levensomstandigheden

Het kapitalisme bracht een enorme verandering in de arbeidsomstandigheden. Na 1800 verdubbelde de arbeidsduur. In extreme gevallen werkten vrouwen en kinderen tot 17 uur per dag aan één stuk. De lonen waren heel laag, net genoeg om de arbeidskrachten in leven te houden. Soms betaalden bedrijven hun werknemers zelfs in natura uit. Tussen 1800 en 1850 waren miljoenen arbeiders verziekt en uitgeteerd door ondervoeding en het veel werken. Ze huisden in kleine krotten en vochtige beluiken. De kindersterfte was natuurlijk heel hoog.

De enorme uitbuiting van het proletariaat was echter niet het enige probleem. De fabrikanten hadden de arbeiders volledig in hun macht. Zo had iedere werknemer een 'werkmansboekje', een soort paspoort, dat moest afgegeven worden aan de werkgever. Wanneer men ander werk wilde gaan zoeken, moest de fabrikant een beoordeling in hun werkmansboekje schrijven. Een negatieve beoordeling betekende zware moeilijkheden om ander werk te vinden.

Individueel verzet tegen mensonwaardige toestanden in de fabrieken kon met het werkmansboekje de kop ingedrukt worden. Collectief verzet werd ook moeilijk gemaakt door de wet 'Le Chapelier', die een 'verbod van vereniging' instelde. Deze wet dateerde van 1791. Het was de arbeiders verboden om vergaderingen te houden of zich te verenigen in om het even welke organisatie. Inbreuken op de wet 'Le Chapelier' werden met gevangenisstraffen gesanctioneerd. Het zou duren tot 1866 vooraleer deze wet afgeschaft werd.

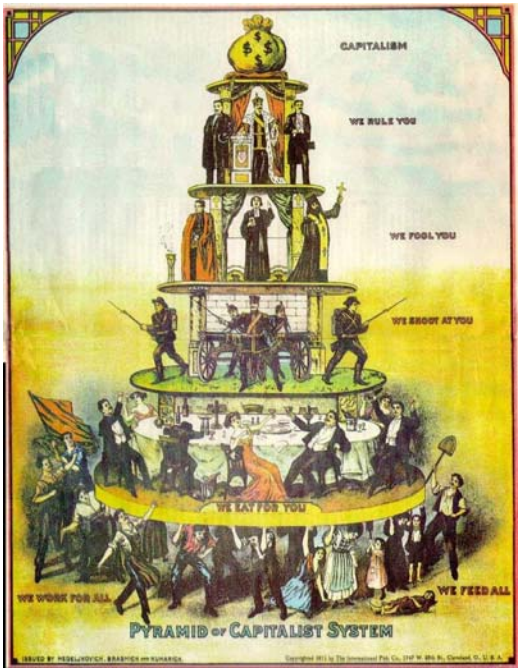

De wet Le Chapelier werd vervangen door Art. 310 van het strafwetboek, dat aanslag op 'de vrijheid van arbeid' door geweld, beledigingen, bedreigingen en samenscholingen verbood. Met deze wet kon men weer alle richtingen uit. Een stakingsbreker beledigen was voortaan strafbaar!

Deze wet werd pas na de eerste wereldoorlog afgeschaft.

Werkerslied

In den vroeger morgen stond
Ziet men steeds de werkman gaan
Werd hij naar zijn werk gezonden
En breekt weer den arbeid aan
Hij moet gaan worstelen werken en slaven
En zien dat hij den kost verdient
Van 's morgens tot den laten avond
Om een stuk brood voor vrouw en kind.

Refrein
O rijke menschen
Hoort wat wij wenschen
Geeft aan den armen loon naar werk
Door ons gekomen zijn al u rijkdommen
Maken u al rijk en sterk
Het zijn dure tijden
Ziet hoe wij lijden
Voedsel en huishuur alles slaat op
Maar wij die geven aan u lekker leven
Slaat ons daguur op.

Als wij ons naar het werk begeven
In een fabriek rond mekaniek
Moeten wij vreezen voor ons leven
Of worden wij oud of ziek
Wie zal ons pijn verzachten
Als wij zijn schier verongelukt
Staat het arme ziekhuis ons te wachten
Van vrouw en kinders weggerukt

Wij en vragen geen schatten
Maar wij wenschen ons dagelijks brood
Maar voor ons alzoo te martelen
En wij houden geheel de wereld in 't leven
O rijke hoort naar ons bericht
Dat gij ons grooter loon moet geven
Dat is vast uwen plicht.

Gezongen en verkocht door Margriet De Byzer. Einde 19de eeuw

(Uit de collectie straatliederen van de Historische Drukkerij.)

Kinderarbeid

In de geïndustrialiseerde maatschappij nam de kinderarbeid een heel andere vorm aan. Vooreerst werd op veel grotere schaal van kinderen gebruik gemaakt. In de fabrieken leerde het kind geen ambacht aan maar werd het gewoon als goedkope arbeidskracht, als aanhangsel van de machine, uitgebuit. De plaats van de ouders als 'baas' werd ingenomen door meestergasten, die niet in het minst om het welzijn van hun jonge ondergeschikten bekommerd waren. Het enige wat telde was een zo groot mogelijke productie halen op een korte tijd.

In alle industrieën werkten kinderen van minder dan 16 jaar. Zelfs in de mijnen werden kinderen gebruikt om ondergrondse wagentjes voort te duwen. In de mijnen van Henegouwen, Namen en Limburg werkten 3708 meisjes en 8471 jongens ondergronds. In totaal werkten in 1896 in België nog 97.787 kinderen minder dan 16 jaar oud in de industrie.

Meestal ging men tot de leeftijd van ongeveer 10,5 jaar naar school vooraleer ingeschakeld te worden in het productieproces, doch het kwam meermaals voor dat kinderen van 4 à 5 jaar reeds de fabriek ingestuurd werden.

De werktijden schommelden tussen 10 en 16 uur per dag, en het duurde tot 1889 vooraleer de arbeidsduur gereglementeerd werd. Het K.B. van 1892 stelde de maximum toegelaten werktijd onder de dertien jaar vast op 6 uur per dag. Tussen 13 en 16 jaar mocht 11 ½ uur per dag gewerkt worden.

De kinderen werden tewerkgesteld in slecht verlichte en verluchte ateliers. Er waren weinig of geen veiligheidsvoorschriften, zodat in veel gevallen het werk gevaarlijk was. Wanneer de kinderen in slaap vielen of niet genoeg werkten, kregen ze lijfstraffen. Ook de tijd dat niet gewerkt werd, werd doorgebracht in vochtige, overvolle krotten. Het is niet te verwonderen dat de kinderen zwak en ziek waren, en vaak een vroegtijdige dood stierven.

Pas in 1914 werd de kinderarbeid onder 14 jaar verboden.

Vrouwe Justitia kijkt met een oog toe

Nergens kwam de onderdrukking van de arbeidersklasse zo sterk tot uiting als in het strafrecht. Repressieve wetten rondden als het ware het systeem van uitbuiting af.

Leden van eenzelfde sociaal-economische laag mochten niet in gemeenschappelijk overleg optreden met als doel de werkvoorwaarden te veranderen. (Art. 414-415 van het Belgische Strafwetboek). Deze bepaling gold zowel voor arbeiders als voor patroons. Maar aan de arbeiders werd elke samenspanning verboden, dus stakingsverbod. Voor de patroons er een onderscheid werd gemaakt tussen gegronde en ongegronde samenspanning. Bovendien werden voor de patroons veel lichtere straffen voorzien.

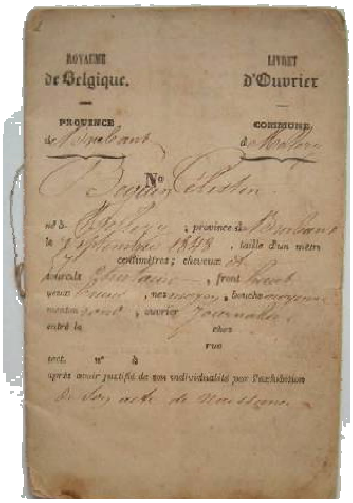

Artikel 1781 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde dat bij iedere betwisting tussen een patroon en een arbeider, omtrent het bedrag of de uitbetaling van het loon, de baas automatisch gelijk kreeg.

Een verantwoording van kinderarbeid.

1. **Vanuit het standpunt van het voordeel van de fabrikant:**

Kinderen zijn goedkoper dan volwassen arbeiders. Zo kan men de kostprijs drukken en kan men in concurrentie treden met de vreemde producenten. Ze hebben ook een grotere handigheid in het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden, vb. kruipen tussen de raderen van een machine om de draden vast te knopen aan een weefgetouw.

2. **Vanuit het standpunt van het belang van ouders en kinderen:**

De jonge arbeiders, hoe gering hun loon ook is, verhogen door hun arbeid de inkomsten van de familie. Ze verwerven werkzame gewoontes, en door het aanleren van een nuttige stiel bereiden ze zich voor om hun eigen onderhoud te verdienen en om voor zichzelf in te staan. Werkzaam onder de blik van hun ouders, kunnen ze zo geen gewoontes van luiheid en schelmerij verwerven.

(uit: Enquête sur la condition des classes ouvrières et sur le travail des enfants. DI. Brussel, 1848, p. 16)

Openingsweekends 2009/2010

2009	2010
	23-24 januari
	27-28 februari
	27-28 maart
25-26 april	24-25 april
23-24 mei	22-23 mei
27-28 juni	26-27 juni
25-26 juli	24-25 juli
22-23 augustus	21-22 augustus
26-27 september	25-26 september
24-25 oktober	23-24 oktober
21-22 november	27-28 november

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

Volgend weekend is de Historische Drukkerij open. Zaterdag tussen 13 en 17 uur en zondag, Erfgoeddag van 10 tot 17 uur.
Steenweg op Mol 84, 2300 Turnhout

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT
Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be
www.historischedrukkerij.be